

2.2.3 Har fästet fönster?

Har fästet fönster genom vilka regnet strömmar ner eller varifrån kommer regnet enligt GT:s författare? I forskningen har jag noterat olika åsikter. Många forskare menar att regn som kommer via fönster i fästet är den uppfattning man finner i GT, medan andra forskare hävdar att GT:s författare uttrycker medvetenhet om att regn kommer från moln. Jag har inte i litteraturen funnit någon heltäckande översikt av vilken uppfattning GT ger uttryck för.¹ Därför har jag kartlagt alla relevanta ställen i GT jag funnit om ämnet och jag redovisar resultatet i det här kapitlet.

Jag försöker först besvara frågan huruvida GT ger uttryck för att regn kommer från moln. Därefter tar jag mig an frågan huruvida GT ger uttryck för uppfattningen att himlen har konkreta öppningar som kan stängas och öppnas.

Min granskning av huruvida GT:s författare visar medvetenhet om att regn kommer från moln gav ett tydligt resultat. Jag noterar 15 tillfällen i åtta olika böcker som uttrycker att författarna visste att regn kommer från moln.² Av dessa kan följande tre fungera som exempel:

¹ Jag är medveten om att GT inte uttrycker någonting, utan att det är dess författare som uttrycker det ena eller det andra. Jag väljer ändå ibland att skriva "GT ger uttryck för" och liknande för att få en smidigare text.

² Utöver de tre exempel jag presenterar i texten redovisar jag nedan övriga 12 tillfällen:

שָׁאֵלוּ מִיְהוָה מָטָר בְּעֵת מִלְקוּשׁ יְהוָה עֲשֵׂה חֲזִיגִים וּמִטְר־לָשֶׁם יִתֵּן לָהֶם לֶאֱשׁוּב בְּשׂוּדָה:

Be Herren om regn vid tiden för vårregnet. Det är Herren som skapar molnen, han ger er strömmande regn, han ger gröda på marken åt alla (Sak 10:1).

בְּאוֹר־פְּנֵי־מֶלֶךְ חַיִּים וְרִצּוֹנוֹ כָּעָב מִלְקוּשׁ:

När kungens uppsyn är ljus betyder det liv, hans välvilja är som ett moln med vårregn (Ps 77:18).

אִם־יִמְלֵאוּ הָעָבִים לָשֶׁם עַל־הָאָרֶץ יִרְיֶקוּ וְאִם־יִפּוֹל עֵץ בְּדָרוֹם וְאִם בְּצָפוֹן מְקוֹם שִׁפּוֹל הָעֵץ שָׁם יְהוּא:

När molnen är fyllda tömmer de regnet på jorden, och ett träd som faller, mot norr eller söder, ligger på den plats där det föll (Pred 11:3).

עַד אֲשֶׁר לֹא־תִחַשֵּׁף הַשֶּׁמֶשׁ וְהָאוֹר וְהַיָּרֵחַ וְהַכּוֹכָבִים וְשָׁבוּ הָעָבִים אֶתֶר הַגָּשֶׁם:

Då solen och ljuset slocknar och månen och stjärnorna, då regnet följs av nya moln (Pred 12:2).

וַיִּגְשֵׁת חֲשֵׁף סְבִיבֹתָיו סִכּוֹת חֲשֵׁר־מַיִם עָבֵי שָׁמַיִם:

Han dolde sig i mörkrets tält, i molnens fuktiga massor (2 Sam 22:12).

צָרָר־מַיִם בְּעָבָיו וְלֹא־נִבְקַע עֲגוֹן מִתְחַמֵּם:

Han knyter in vattnet i molnen utan att skyarna (עֲגוֹן betyder moln) rämnar av tyngden (Job 26:8).

אֲשֶׁר־יִזְלוּ שָׁמַיִם וְרָעְפוּ עָלָיו אֲדָם רָב:

De strömmar ur skyarna (שָׁמַיִם avser alltid moln) och faller på människor överallt (Job 36:28).

מִי־יִסְפֹּר שָׁמַיִם בְּחִכְמָה וְנִבְלִי שְׁמַיִם מִי־יִשְׁכִּיב:

Vem håller i sin vishet räkning på molnen, vem tömmer ut himlens läglar (Job 38:37).

יָשֵׁת חֲשֵׁף סִתְרוֹ סְבִיבֹתָיו סִכּוֹת חֲשֵׁר־מַיִם עָבֵי שָׁמַיִם:

Han dolde sig inne i mörkrets tält, i molnens fuktiga massor (Ps 18:12).

רום צפון תחולל גשם ופגים וזעמים לשון סתר:

Nordanvind för med sig regn och vredgad uppsyn förstuckna ord (Ords 25:23).

ואשיתהו בטה לא יזמר ולא יעזר ועלה שמיר ושית ועל העבים אצנה מהמטיר עליו מטר:

Jag skall låta den förfalla: där skall inte beskäras, inte hackas, tistel och törne skall ta överhand. Och molnen skall jag förbjuda att fälla sitt regn över den (Jes 5:6).

ויהי בשבעית ואמר הנה-עב קטנה ככף-איש עלה מים ואמר עלה אמר אל-אחאב אסר ורד ולא יעצרכה הגשם: ויהיו עד-כזה ועד-כזה והשמים התקדרו עבים ורום ויהי גשם גדול וירקב אחאב וילך יזרעאלה:

Den sjunde gången sade han: ”Jag ser ett moln, inte större än en hand, stiga upp ur havet.” Elia sade till honom: ”Gå och säg till Achav att han spänner för och åker ner innan regnet hindrar honom.” Under tiden hade himlen täckts av mörka moln, det blåste upp och ett skyfall bröt ut. Då steg Achav upp i vagnen och for i väg mot Jisreel (1 Kung 18:44–45).

Även om GT således uttrycker uppfattningen att regn kommer från moln utesluter detta inte att GT samtidigt ger uttryck för att fästet hade konkreta öppningar. Därför har jag granskat alla tillfällen i GT som kan anses stöda tanken på öppningar i fästet. Jag benämner i fortsättningen de tänkta öppningarna ”fönster”.

Begreppet himmelens fönster används sex gånger i tre olika sammanhang: två gånger i samband med regn, tre gånger i samband med välsignelser och en gång i samband med domar.

För regn används det endast i ett unikt sammanhang. Det är när syndaflodens regn startade och avstannade, aldrig annars.

בשנת שש-מאות שנה לחיי-נח בחודש השני בשבעה-עשר ויום להודש ביום הזה נבקעו כל-מעיינות תהום רבה וארבת השמים נפתחו:

Det år då Noa var sexhundra år, på sjuttonde dagen i andra månaden, bröt alla det stora djupets källor fram, himlens fönster öppnades (1 Mos 7:11).

ורמו מים| עבות קול נתנו שחקים אר-הציד וההלכו:

Från skyarna (עבות betyder moln) strömmade vatten, åskmolnen mullrade och dina pilar flög (Ps 77:18).

המכסה שמים| בעבים המכין לארץ מטר המצמיח הרים תציר:

Han som täcker himlen med moln, som skänker regn åt jorden och låter gräset gro på bergen (Ps 147:8).

באמצו שחקים ממעל בציו עינות תהום:

När han fyllde molnen däruppe med kraft och lät djupets källor bryta fram (Ords 8:28).

וַיִּסְכְּרוּ מַעֲיֵנֹת תְּהוֹם וַאֲרָבֹת הַשָּׁמַיִם וַיִּכְלֹא הַגֶּשֶׁם מִן־הַשָּׁמַיִם:

Djupets källor och himlens fönster stängdes och regnet från himlen upphörde (Gen 8:2).

Här anser jag det är uppenbart att författaren inte vill upplysa om att ”nu börjar det regna”. Syndaflodsregnet var inget vanligt regn. Jag anser författaren vill säga att vattnet började vräka ner. Det är en naturlig slutsats om man tar i beaktande att GT:s författare visste varifrån det vanliga regnet kom kombinerat med det faktum att det är endast i detta unika sammanhang som uttrycket himlens fönster används i samband med regn.

Det finns dock fyra andra tillfällen då fönster i fästet nämns. Det sker tre gånger i samband med välsignelser och en gång i samband med domar. Jag presenterar nedan alla fyra tillfällen, varefter jag diskuterar dem kort och drar min slutsats.

וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע שְׁמָעוּ דְּבַר־יְהוָה כֹּה אָמַר יְהוָה כָּעֵתוֹ מָחָר סָאֵה־סֵלֶת בְּשָׁקֶל וְסֵאתִים שְׁעָרִים בְּשָׁקֶל בְּשַׁעַר שְׁמָרוֹן:
וַיַּעַן הַשְּׁלִישִׁי אֲשֶׁר־לְמֶלֶךְ נִשְׁעָן עַל־יָדָיו אֶת־אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה יְהוָה עֹשֶׂה אַרְבּוֹת בַּשָּׁמַיִם הִיָּהּ הַדָּבָר הַזֶּה
וַיֹּאמֶר הַנֶּבִּיָּה רָאֵה בְּעֵינֶיךָ וּמַשֶּׁם לֹא תִאָּכַל:

Elisha sade: ”Lyssna till Herrens ord. Så säger Herren: I morgon skall man vid stadsporten i Samaria få ett mått siktat mjöl eller två mått korn för en sikel.” Då sade kungens adjutant: ”Om så Herren gjorde fönster på himlen skulle detta inte kunna hända!” — ”Du skall få se det med egna ögon”, sade Elisha, ”men du kommer aldrig att äta av det mjölet” (2 Kung 7:1–2).

הִבִּיאוּ אֶת־כָּל־הַמַּעֲשִׂי אֶל־בֵּית הָאוֹצָר וַיְהִי טָרֶף בְּבֵיתִי וּבְחֻגֹּנֵי נָא בִּזְאֹת אָמַר יְהוָה צָבָאוֹת אִם־לֹא אֶפְתָּח לָכֶם אֶת־
אַרְבּוֹת הַשָּׁמַיִם וְהִרִיקֹתִי לָכֶם בָּרָקָה עַד־בְּלִי־דִי:

Kom med hela tiondet till förrådshuset, så att det finns mat i mitt hus. Sätt mig på ett sådant prov, säger Herren Sebaot, då kommer jag att öppna himlens fönster och låta ymnig välsignelse strömma ner över er (Mal 3:10).

וַיֵּצְאוּ שְׁחָקִים מִמַּעַל וַדְּלֹתִי שָׁמַיִם פָּתַח: וַיִּמְטֹר עֲלֵיהֶם מִן־לֶאֱכֹל וַיְדַגּוּ־שָׁמַיִם גִּתָּן לָמוֹ:

Han gav sin befallning åt molnen därovan och öppnade himlens dörrar, han lät manna regna över dem, säd från himlen gav han dem (Ps 78:23).

וְהָיָה הַיָּס מְקוֹל הַפֶּחַל יָפַל אֶל־הַפֶּחַח וְהָעוֹלָה מִתּוֹךְ הַפֶּחַח יִלְכָּד בַּפֶּחַח כִּי־אַרְבּוֹת מִמָּרוֹם נִפְתָּחוּ וַיִּרְעָשׂוּ מוֹסְדֵי אָרֶץ:

Det skall ske att den som flyr undan förskräckelsens rop störtar i fallgropen, och den som kommer upp ur fallgropen fångas i snaran. Ty fönstren i höjden är öppna och jordens grundvalar skakar (Jes 24:18, SFB).

Visar dessa exempel att man tänkte sig konkreta öppningar i fästet genom vilka säd, välsignelse, manna eller domar föll ner? Jag har svårt att anse en sådan slutsats naturlig. Jag menar det är uppenbart att författarna här använder bildliga uttryck. Att så verkligen är fallet blir tydligt om man närmare granskar det första exemplet från 2 Kung 7:1–2. Kungens

adjutant säger: ”Om så Herren gjorde fönster på himlen skulle detta inte kunna hända!” Alltså var tanken att Gud skulle ”göra” fönster på himlen så omöjlig och otänkbar att den bilden brukas för att illustrera något som adjutanten ansåg vara fullkomligt uteslutet att kunde ske. Detta visar att den allmänna uppfattningen var att konkreta öppningar i fästet var något otänkbart.

Ibland sägs dock att himlen stängs till. Det kunde tolkas som ett stöd för tanken på öppningar i fästet som konkret kan stängas.

I 5 Mos 11:17 berättar Mose vad som händer om folket avfaller och tjänar andra gudar:

וְהָיָה אִם־יִהְיֶה בְּכֶם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְלֹא־יְהוָה מִטֶּר וְהָאֵדְמָה לֹא תִתֶּן אֶת־יְבוּלָהּ וְאֶבְדֶּתֶם מִהָיָה מֵעַל־הָאָרֶץ הַטֹּבָה
אֲשֶׁר יְהוָה נָתַן לָכֶם:

Då vredgas Herren på er och stänger till himlen, så att inget regn faller och marken inte ger någon gröda, och då utplånas ni snart från det rika land som Herren vill ge er.

På detta syftar, högst troligt, Salomo i sitt invigningstal för templet i 1 Kung 8:35–36:³

בְּהַעֲבֹר שָׁמַיִם וְלֹא־יְהוָה מִטֶּר כִּי יִחַטְאוּ־לְךָ וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְהוֹדוּ אֶת־שִׁמְךָ וּמִחֲטָאתָם יֵשׁוּבוּן כִּי תַעֲנֶם:
וְאַתָּה תִשְׁמַע הַשָּׁמַיִם וְסָלַחְתָּ לַחַטָּאת עֲבֹדֶיךָ וְעָמְךָ יִשְׂרָאֵל כִּי תוֹרֵם אֶת־הַדֶּגֶר הַטֹּבָה אֲשֶׁר יִלְכוּ־בָהּ וְנִתְּנָה מִטֶּר
עַל־אֲרָצְךָ אֲשֶׁר־נָתַתָּה לָעָמְךָ לְנַחֲלָה:

Om himlen är stängd och inget regn faller, därför att de har syndat mot dig, men de sedan ber, vända mot denna plats, och prisar ditt namn och omvänder sig från sin synd när du tuktar dem, lyssna då i himlen och förlåt din tjänare och ditt folk Israel deras synd. Lär dem den rätta vägen som de skall vandra, och låt regnet falla över ditt land, som du har gett ditt folk som egendom.

Den rot som används för att stänga till, עָצַר, är dock inte den som används i samband med att dörrar, fönster eller byggnader fysiskt stängs till. Då används istället סָגַר som t.ex. i 3 Mos 14:38:⁴

וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן־הַבַּיִת אֶל־פֶּתַח הַבַּיִת וְהִסְגִּיר אֶת־הַבַּיִת שְׂבָעַת יָמִים:

Skall han gå ut ur huset, stanna vid dörren och stänga huset för sju dagar.

עָצַר används i betydelsen hålla tillbaka, avhålla, hindra. T.ex. i samband med att hindra någon att få barn, som i 1 Mos 20:18 när HERREN hade ”stängt till” moderlivet i betydelsen göra ofruktsam.⁵ עָצַר används aldrig för att fysiskt stänga till någonting.

Min slutsats är att folkets olydnad kan leda till att himlen inte ger sitt regn. Den görs därmed ofruktsam, den ”stängs till”. Lösningen är att människan vänder om så att regn på nytt börjar falla. Inga fönster stängs, inga fönster öppnas.

³ Samma händelse skildras i 2 Krön 6:26ff och 2 Krön 7:13ff.

⁴ 3 Mos 13:11; Rut 1:13; 1 Sam 23:8; Neh 6:10; 7:3; 13:19; Job 5:16; Jes 22:22; Hes 39:11; 46:12; Hos 2:6; Mal 1:10.

⁵ כִּי־עָצַר עָצַר יְהוָה בְּעַד כָּל־הָרָחֵם לְבַיִת אַבְיִמֶלֶךְ עַל־דֶּבַר שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אַבְרָהָם:

Herren hade nämligen gjort alla kvinnor i Avimeleks hus ofruktsamma för Saras, Abrahams hustrus, skull.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att min granskning av GT resulterade i 15 exempel på att författarna förstod att regn kommer från moln. Jag fann ett exempel på hur otänkbar tanken på konkreta fönster i fästet var då just den bilden används för att uttrycka det otänkbara, något som inte kan ske. Uttrycket ”himmelens fönster” fungerar som ett sätt att uttrycka att välsignelser, straffdomar eller regn i överflöd skulle välla ner över jorden. Tolkningen att himmelens fönster uttrycker ymnighet fungerar bra för varje tillfälle i GT.

Jag kan på basis av min analys förkasta tanken att GT ger uttryck för en världsbild som inbegriper föreställningen om ett fäste som hade fysiska öppningar varigenom regn eller annat strömmade ner. Jag kan samtidigt bekräfta att GT ger uttryck för en medvetenhet om att regn kommer från moln.